

На здобуття Державної премії 2013 року в галузі науки і техніки

До питання про сутність та зміст категорії «суб'єкт владних повноважень»*

4

Ганна СКРИПНИК,
директор Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України,
академік НАН України

Сьогодні є очевидним, що поява незалежної України суттєво змінила геополітичну ситуацію в Європі та Євразійському регіоні. У свою чергу, організований простір об'єднаної Європи створив для нових незалежних держав шкалу оцінок прогресу, у світлі яких утвердження України в Європі імперативно потребує первинності розв'язання питань політичного розвитку, вироблення оптимальних і ефективних підходів до формування зовнішньої політики, спрямованих на зміцнення позицій України в Європі й світі, дієвого використання новітніх досягнень науки і техніки, активізації діяльності кадрового потенціалу, формування стратегій інноваційного розвитку тощо.

У цьому контексті заслуговує на особливу увагу наукової громадськості та вітчизняного політикуму цикл наукових праць «Україна в Європі: контекст міжнародних відносин». Він є своєчасною відповіддю на потреби вітчизняної науки та практики реалізації європейського стратегічного вибору України і складає цілісний науковий доробок загальним обсягом понад 120 авторських аркушів. Три названі вище колективні монографії, а також кілька авторських книжок і чимала кількість статей являють собою результат фундаментальних досліджень та узагал-науково-теоретичних і науково-рекомендаційних напрацювань Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України» і дослідників Інституту європейських досліджень (на базі якого створена й діє ця академічна установа) та науковців Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Примітно, що цей цикл висунутий на конкурс праць на здобуття Державної премії в галузі науки і техніки у 2013 році.

Згаданий науковий доробок вітчизняних учених є прикладом глибокого аналізу європейського вектора розвитку України, який упродовж усієї історії спрямовував нашу країну на пошуки спільного майбутнього з європейськими державами й народами. Авторському колективу, до складу якого ввійшли науковці Інституту всесвітньої історії НАН України та інших академічних наукових установ, дослідницьких центрів і вищих навчальних закладів, удалося здійснити ґрунтовне висвітлення проблем сходження молодого незалежної Української держави в колі європейських країн та історії її відносин із країнами Європи. Відійшовши від характерних для минулої історичної доби ідеологем,

категоричності та безапеляційності, дослідники неухильно дотримувалися принципів історизму, об'єктивності, виваженості, враховуючи всі складові державотворення у світлі євроінтеграційних устремлень.

Рецензована трилогія монографій має логічну, добре продуману архітектоніку, рельєфно окреслене предметне поле дослідження, систему проблемно-тематичного викладу матеріалу, аналіз сучасних вимірів поступу та його відповідної ретроспективи, а також науково обґрунтовані висновки, які мають незаперечну теоретичну і практичну цінність.

Можемо з приємністю відзначити високий науково-теоретичний рівень і практичну значущість представленого циклу наукових праць, продуктивне застосування авторським колективом методів компаративістики й порівняльного аналізу, широке історичне тло, введення в науковий обіг як новітніх вітчизняних напрацювань, так і наукового доробку закордонних фахівців.

У трилогії логічно поєднаних монографій висвітлено еволюцію європейської парадигми України та особливості її історичного поступу впродовж Х–XX століть, проаналізовано напрями утвердження молодого незалежної Української держави в колі європейських і світових країн та пошуки ними спільних засад цивілізаційного розвитку заради майбутнього континенту, здобутки та пошуки невикористаних резервів у сучасних євроінтеграційних процесах, а також складові європейської культурно-цивілізаційної визначеності України.

Поряд із дослідженням парадигмальних характеристик нового суспільно-політичного та економічного устрою в країнах Центральної та Східної Європи авторський колектив здійснив неупереджений аналіз демократичних перетворень у постсоціалістичних

* Рецензія на цикл наукових праць:

1. **Україна в Європі: пошук спільного майбутнього** / За редакцією доктора історичних наук, професора А. І. Кудряченка. – К.: Фенікс, 2009. – 544 с.
2. **Культурно-цивілізаційний простір Європи та Україна: особливості становлення і сучасні тенденції розвитку**: Колективна монографія / Керівник авторського колективу і науковий редактор доктор історичних наук, професор А. І. Кудряченко // Інститут європейських досліджень НАН України. – К.: Університет «Україна», 2010. – 405 с.
3. **Україна в Європі: контекст міжнародних відносин** / За редакцією доктора історичних наук, професора А. І. Кудряченка. – К.: Фенікс, 2011. – 632 с.

країнах і виявив наявність істотних відмінностей у темпах, рівні, ресурсах демократизації та стабільності й дієвості демократичних систем. Автори слушно зауважують, що наявність демократичних інститутів на зразок західних іще не є достатнім свідченням демократизації країни.

Попри стильові та структурні особливості кожної з трьох монографій, автори дотримуються принципу якнайширшого огляду досліджуваного спектра проблем, не відходячи від концептуального задуму праці. Здійснений авторським колективом ретроспективний і прогностичний аналіз умов існування й визнання України як європейської держави, а також широкого спектра відносин України з далекими і близькими сусідами по спільному європейському дому слугує формуванню панорамного бачення нинішнього місця нашої держави в міжнародних відносинах, уможлиблює оптимізацію й практичну реалізацію входження України до спільного європейського простору.

Історія переконливо доводить, що політичні процеси в Україні, особливо в переломні й доленосні часи, залежать від геополітичних чинників. Примітно, що авторським колективом рельєфно окреслюється дослідницька позиція щодо аналізу властивостей нових історичних реалій на континенті й у світі. Науковці констатують, що в умовах подолання протистояння Схід–Захід, тотальної поразки ідеї комунізму, поширення та зміцнення демократичних моделей суспільного життя в межах значного розширення географічних кордонів демократії зростає визнання і схвалення багатьма світовими державами соціально-економічної політики Європейського Союзу та його досягнень на ниві демократизації міжнародних відносин загалом і стосовно України зокрема.

З огляду на глобалізаційні процеси та геополітичні зрушення на континенті й у світі слушним видається неупереджений аналіз авторським колективом циклу наукових праць сходження України в євроінтеграційному просторі. Ґрунтуючись на потужному фактологічному матеріалі, науковці розкривають об'єктивні та суб'єктивні складові реалізації євроінтеграційного курсу нашої держави, стратегічні засади її входження

до європейського простору. Проводячи основну концептуальну лінію щодо необхідності активніших дій та конкретних кроків влади на шляху до європейської спільноти, автори зауважують: задля того, щоб європейській інтеграційний проєкт став стратегічною державною програмою не на рівні декларацій, необхідно на всіх щаблях влади вести щоденну кропітку роботу, бо «без цього навряд чи можливо буде ефективно налагодити співпрацю з Євросоюзом у сфері спільної зовнішньої та безпекової політики».

Прагнучи бути послідовними у проведенні основного лейтмотиву праці – Україна в Європі, авторський колектив чільне місце приділив культурно-цивілізаційній визначеності України, її сутності, проблемам та перспективам, піддавши прискіпливому аналізу специфіку європейського культурно-світоглядного простору в його трансформаційних процесах та його українській конотації і аксіологічним вимірам.

Безперечно, цикл наукових праць «Україна в Європі: контекст міжнародних відносин» заслуговує на увагу не тільки науковців і політиків, дипломатів і урядовців, а й широкої громадськості, бо є узагальнюючим результатом фундаментальних досліджень актуальних проблем сходження Української держави в колі європейських країн. Трилогія ґрунтується на величезному фактологічному й історіографічному матеріалі, являє собою серйозний аналіз реальних політичних процесів і містить ґрунтовні висновки й практичні рекомендації. Корисним може бути названий цикл наукових праць як для політологів і істориків, так і фахівців з міжнародних відносин і державного управління, культурологів, філософів, для всіх тих, хто цікавиться історією та перспективами відносин України з Європою.

На наше переконання, кожен читач обов'язково знайде для себе важливу й необхідну інформацію, адже авторський задум монографії не тільки передбачає панорамне й комплексне бачення вітчизняних європерспектив, а й покликаний слугувати становленню концептуальних засад утвердження України на Європейському континенті, пошуку оптимальних шляхів розвитку нашої держави в сучасній Європі.